

Nr 28

Lagutskottets betänkande i anledning av motion angående utformningen av växelblankett.**Motionen***Yrkande*

I motionen 1973:617 av herr förste vice talmannen Bengtson (c) och herr Sjöholm (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om framställande av för allmänheten begripliga växelblanketter.

Motivering

Motionärerna erinrar inledningsvis om att det i 1932 års växellag, som överensstämmer med Genève-konventionen i detta ämne, fastställs vilka uppgifter som måste finnas på en växel. Däremot bestäms det inte i lagen hur dessa uppgifter skall uppställas på handlingen. Enligt motionärernas uppfattning är den utformning som de nuvarande växelblanketterna fått nära nog obegriplig för andra än experter. Motionärerna påpekar att det inte finns några anvisningar på blanketten om vilka förpliktelser den som skriver på en växel åtager sig. Redan seden att ett namn skrivs på tvären mitt i en tryckt text måste verka mycket förbryllande för lekmannen. Texten i övrigt ger heller inga upplysningar om vem som i första hand är skyldig att lösa växeln eller vem som därefter blir betalningsansvarig osv. Bevittnings- och namnteckningar, som vanligen förekommer på andra lånehandlingar, finns inte. Ej heller i annat avseende liknar växeln andra lånehandlingar, framhåller motionärerna. Andra typer av lånehandlingar är i regel uppställda så att vem som helst genom att läsa texten kan förstå vad han förbinder sig till. Så är ingalunda fallet med växeln. Den är för flertalet människor ett mystiskt trollpapper som man helst inte skall skriva på men som — om man blir därtill nödd och tvungen — man skall vara beredd att betala kanske utan att begripa varför man betalar.

Eftersom ingen storlek och inget formulär är fastställt för växeln finns det inget hinder mot att göra den större och med tydliga anvisningar, framhåller motionärerna. Blanketten borde enligt motionärernas uppfattning förseas med tydliga anvisningar och utformas så att var och en kunde förstå vem som i första hand är skyldig att betala, vem som närmast har att svara för växelbeloppet osv. Det borde även klarläggas om gemensam ansvarighet gäller.

Motionärerna påpekar att framställningen av för allmänheten begripliga växelblanketter kan ske på olika sätt. Genom lag kan fastställas formulär för växelblanketter, bestämmelser kan utfärdas som föreskriver

att växelblankett skall vara påtryckt tydliga anvisningar och det kan också tänkas andra former för att få fram begripliga växelblanketter. Vilken form som är den lämpligaste anser motionärerna böra utredas av experter.

Utskottet har inhämtat utlåtanden över motionen för hovrätten för Nedre Norrland, konsumentombudsmannen (KO) och exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON). På begäran av utskottet har yttrande därjämte avgivits av Svenska bankföreningen.

EON har bifogat yttranden från kronofogdemyndigheterna i Eslövs distrikt, Växjö distrikt, Kalmar distrikt, Göteborgs distrikt, Varbergs distrikt, Hudiksvalls distrikt och Östersunds distrikt.

Gällande rätt

Växels begrepp, funktion och betydelse

En växel är ett särskilt slag av fordringsbevis, som för sin giltighet kräver iakttagande av en i växellagen noggrant angiven form. Av denna anledning använder man som regel tryckta blanketter. Växeln är underkastad ett flertal särskilda regler, varigenom handlingens innehavare i olika avseenden får en särskilt stark och skyddad ställning. Växeln kan sägas vara ett kombinerat kredit- och betalningsmedel, som fyller viktiga funktioner inom affärslivet.

Till följd av växels internationella prägel har man eftersträvat att få likartade bestämmelser i olika länder. Senast skedde detta i Genève 1930, där ett stort antal stater antog en konvention angående gemensam växelrätt. Vår nu gällande *växellag* (VL; 1932:130) är utfärdad i anslutning till denna konvention.

VL skiljer mellan två huvudslag av växlar, å ena sidan *egna växlar* och å andra sidan *dragna eller "trasserade" växlar*. De senare är de vid växeldiskontering vanligaste. I det fallet innehåller växeln en anmaning av en person, utställaren eller *trassenten*, till en annan person, växelbetalaren eller *trassaten*, att vid uppvisandet av växeln betala ett visst belopp i penningar till en tredje person, betalningsmottagaren eller *remittenten*. Såsom remittent kan emellertid trassenten ange sig själv; växeln kan nämligen enligt 3 § VL "lyda å utställarens egen order". Detta är i själva verket mycket vanligt förekommande.

Egna växlar förekommer egentligen endast som *postväxel* (postremissväxel), vilket är en av bank utfärdad förbindelse att betala en viss penningsumma. Postväxeln är ett ofta använt betalningsmedel mellan personer på olika orter. Gäldenären köper en postväxel i sin bank och skickar den i brev till borgenären, som löser in den i bank på sin ort.

Nödvändigt innehåll i växel

Enligt formkraven i 1 § VL skall en dragen växel för att vara giltig innehålla åtta olika ting:

1. benämningen växel, införd i själva texten och uttryckt på det språk, varå handlingen är avfattad;

2. ovillkorlig anmodan att betala visst penningbelopp (växelsumma);

3. namnet å den som skall infria växeln (växelbetalare, trassat);

4. namnet å den till vilken eller till vars order betalningen skall erläggas (remittent);

5. uppgift å förfallotiden; detta är dock intet verkligt formkrav, ty om förfallotid ej angivits, anses växeln betalbar vid uppvisandet;

6. uppgift å den ort, där betalningen skall erläggas; som dylik uppgift godtages emellertid enligt 2 § tredje stycket ort som utsatts vid trassatens namn;

7. uppgift å dag och ort för växels utställande; som uppgift åt utställningsort skall, i analogi med vad som gäller om betalningsort, godtagas ort som är utsatt vid trassentens namn;

8. underskrift av den som utställer växeln (utställare, trassent).

Egen växel skall jämväl innehålla allt vad nu angivits utom naturligen trassats namn, varjämte i stället för en ovillkorlig anmodan förekommer en utfästelse att betala visst penningbelopp.

Handling vari saknas något av vad som enligt det nu sagda skall finnas i den s. k. grundväxeln, är enligt 2 § första stycket ogiltig såsom växel, men kan naturligen ha verkan som vanlig civil anvisning eller förskrivning.

Utom alla de beståndsdelar, som tillsammans bilda grundväxeln, kan en växel innehålla föreskrifter av olika slag, ofta utformade genom olika klausuler, ävensom påskrifter av olika personer, som därigenom göra sig på olika sätt ansvariga för växeln.

Egen växels utseende

Den egna växeln står till sitt textinnehåll skuldebrevet nära. Schemat för den egna växels text är följande: Först datering, exempelvis "Stockholm den 1 april 1973". Därefter börjar den egentliga texten: "Den 1 juli 1973 betalar jag mot denna växel till herr A. Andersson eller order Kr. 1 000:–." Så underskriften: "B. Bengtsson". Och så finns där vidare angiven en betalningsort, t. ex. "Betalbar i Stockholm" (ev. med tillägg av "hos Mellansvenska Banken").

Andersson kan överlåta växeln genom att skriva sitt namn på växels baksida.

Dragen växels utseende

Den dragna växeln har formen av en uppmaning till annan att betala ett belopp att erläggas antingen till utställaren själv eller till en tredje person. T. ex. efter följande schema: Först datering "Stockholm den 1 april 1973". Sedan följer texten: "Den 1 juli 1973 behagade Ni mot denna växel betala till herr A. Andersson eller order Kr. 1 000:–." Så underskriften: "B. Bengtsson". Den, till vilken uppmaningen att betala riktas, skall också angivas i växeln och det brukar ske nertill till vänster.

Där kan alltså stå "Herr S. Svensson, Storgatan 20, Storstad". Och så betalningsorten, angiven på samma sätt som på egen växel (se illustration i *bilaga 1* till detta betänkande).

De olika momenten av växels innehåll kan givetvis stå i annan ordning. Själva betalningsuppsmaningens gammaldags artiga form "behagade Ni. . . betala" torde alltmer utbytas mot det enkla imperativet "Betala". Vidare kan, såsom ovan framhållits, trassenten (dvs. Bengtsson) själv vara remittent. Då heter det således i texten ". . . betala till mig själv . . .".

I förevarande exempel är växeln dragen (trasserad) på Svensson. En dragen växel, som ännu inte accepterats, brukar man kalla *tratta*. Handlingen är då ännu inte något fordringsbevis. För att den skall bli det fordras att Svensson genom påskrift på trattan åtar sig att betala. Detta sker genom att han godkänner, eller, som det heter, accepterar växeln. Det gör han antingen genom att han skriver "godkännes" eller "accepteras" på växeln och underskriver det eller också genom att han bara skriver sitt namn på framsidan på växeln. Det är således tillräckligt att namnet bara skrivs på framsidan utan särskild text. I allmänhet skrivs det på framsidan på tvären till vänster. Svensson blir därvid *acceptant* och växeln benämnes därefter ofta helt enkelt *accept*.

Överlåtelse av den accepterade växeln sker genom att överlåtaren (*endossenten*) tecknar överlåtelse (*indossament*) tvärs över växelns baksida. Om namnet på mottagaren (*indossatarien*) sätts ut, kallas det fullständigt indossament; eljest är det indossament in blanco, varvid överlåtaren vanligen endast skriver sitt namn.

Växelpersonernas ansvarighet m. m.

Växelrätten är mycket invecklad och detaljrik. I det följande lämnas endast en översiktlig redogörelse för några av dess mest utmärkande drag, främst med avseende på ansvaret för växelns infriande.

På förfallodagen (eller senast på andra dagen därefter) skall innehavaren visa upp växeln för betalning på den plats som angivits som betalningsställe (*domiciliat*). Om sådant ej angivits skall växeln uppvisas hos trassaten. När växeln betalas, skall betalaren erhålla växeln i kvitterat skick.

Om acceptanten inte betalar skulden, måste växelinnehavaren för att behålla sin växelrätt låta *protestera* växeln. Detta innebär att han senast på andra dagen efter förfallodagen lämnar växeln till utmätningsmannen på orten eller notarius publicus i stad, varefter denne hos domiciliaten respektive trassaten kräver betalning för växeln. När betalning ej erhålls, tecknar vederbörande ett bevis om detta på växeln och upprättar protokoll om förrättningen. För en köpman är en växelprotest konkursanledning. I och med att växeln protesteras blir varje överlåtare ansvarig för växelns betalning. Växelinnehavaren blir således berättigad att kräva de övriga växelpersonerna på betalning. Detta kallas rätt till *återgångstalan* (regressrätt). Sådan talan riktar sig mot alla växelpersoner, som står före innehavaren, och man behöver inte kräva dem i tur och ordning utan kan vända sig mot vem man vill. Ett återgångskrav omfattar:

1. växelbeloppet
2. 6 % årlig ränta från förfallodagen
3. ersättning för kostnaderna
4. provision till 1/3 % av växelsumman.

Den som löst växeln på grund av återgångstalan har i sin tur rätt att kräva sina föregångare på växeln på allt han själv fått betala samt ersättning enligt 2-4 ovan.

Växelinnehavaren måste emellertid iaktta ytterligare en formalitet utom protesten, nämligen vad som kallas *notifikation*. Detta innebär, att han inom fyra dagar efter protesten skall underrätta den senaste överlåtaren och trassenten om att betalning uteblivit. Överlåtaren skall därefter inom två dagar underrätta sin närmaste företrädare osv. Försummelse av notifikationen medför ej förlust av återgångstalan men eventuellt skadeståndsskyldighet.

När återgångstalan avslutas är det trassenten som fått betala. Man har därmed så att säga återvänt till utgångspunkten — kvar finns alltså acceptantens ursprungliga skuld till trassenten.

Växelfordringar är underkastade korta *preskriptionstider*. Sålunda preskriberas:

1. fordran mot acceptanten efter tre år från växelns förfallodag,
2. växelinnehavarens fordran mot endossent och trassenten efter ett år från protesten och
3. endossents återgångsfordran mot tidigare endossent och trassenten efter sex månader från den dag, då vederbörande själv löste växeln.

Vid sidan av reglerna om de olika växelpersonernas ansvarighet för växeln framstår reglerna om dennas egenskap av *löpande papper* såsom en av de betydelsefullaste delarna av växelrätten. Det är här fråga om de växelrättsliga indossamentets s. k. transportfunktion. På dessa regler beror ytterst växelns egenskap av en för omsättning lämpad handling. Reglerna innebär bl. a. att växeln, oberoende av om den innehåller en orderklausul eller inte, är ett *legitimationspapper*. Enligt 16 § första stycket VL skall den som har växel i händer anses som rätt innehavare av densamma, såframt han styrker sin rätt till växeln genom en oavbruten följd av överlåtelse, även om den sista är in blanco. Detta innebär att *formell legitimation* är tillräcklig och erforderlig, vilket givetvis är ägnat att underlätta omsättningen av växlar. I än högre grad befordras emellertid överlåtelse av växlar genom reglerna om det skydd växelinnehavare i god tro åtnjuter mot *växelgäldenärs invändningar*. Härom stadgas i 17 § VL att den, mot vilken talan på grund av växel görs gällande, ej äger mot växelinnehavaren framställa invändningar, som grundas på den förres särskilda förhållande till utställaren eller till föregående innehavare, med mindre innehavaren vid växelns förvärvande uppsåtligen handlat till gäldenärens förfång. Genom detta stadgande vinner växelförvärvaren ett särskilt starkt skydd mot växelgäldenärens invändningar, såvitt dessa avser det bakomliggande rättsförhållandet, t. ex. invändning av acceptanten om att han accepterat växeln för att likvidera ett köp, som han emellertid sedan nödgats häva på grund av fel i leveransen. Detsamma

gäller betalnings- och kvittningsinvändningar samt andra invändningar om gäldenärsförhållandets upphävande eller ändring.

Förslaget till konsumentköplag

I *propositionen 1973:138 med förslag till konsumentköplag, m. m.*, som ännu inte behandlats av riksdagen, har lagts fram förslag om ett straffsanktionerat förbud för säljaren att av köparen ta emot växel eller annan löpande fordringshandling beträffande det som inte har erlagts av köpeskillingen. En bestämmelse härom har upptagits i 17 § förslaget till konsumentköplag.

Det föreslagna förbudet mot växlar syftar i första hand till att hindra att säljaren betingar sig sådan handling beträffande kreditbeloppet (prop. 1973:138 s. 278). Härigenom avses att ett effektivt skydd skapas för köparen mot förlust av rätten att framställa invändningar på grund av köpet mot den som förvärvar säljarens fordran på resterande köpeskillning. Enligt förslaget gäller förbudet mot växlar endast fall då köparen är växelgäldenär (acceptant, trassent eller endossent). Från förbudet föreslås att undantag görs med avseende å egen växel (postväxel) som utställts av bankinstitut och upptar köparen som betalningsmottagare samt av honom överläts till säljaren för att likvidera mellanhavandet med denne.

Remissyttrandena

KO, EON samt *kronofogdemyndigheterna i Eslövs distrikt, Göteborgs distrikt, Varbergs distrikt och Hudiksvalls distrikt* tillstyrker bifall till motionen. *Kronofogdemyndigheten i Östersunds distrikt* ifrågasätter om inte motionen är för sent väckt mot bakgrund av att växeln som fordringshandling och betalningsmedel håller på att försvinna mer och mer. Myndigheten förklarar sig dock inte ha någon erinran mot att utredning verkställs i ärendet i enlighet med motionärernas förslag. *Kronofogdemyndigheten i Kalmar distrikt* anser att utformningen av växel bör tas upp i ett större sammanhang, nämligen vid en översyn av växellagen, och att man därvid genom att ge växeln en skuldebrevsliknande utformning kan komma till rätta med de brister som motionärerna påtalat. *Hovrätten för Nedre Norrland, Svenska bankföreningen* och *kronofogdemyndigheten i Växjö distrikt* avstyrker motionen.

De remissinstanser som tillstyrker motionen delar motionärernas uppfattning att de nuvarande växelblanketterna inte är utformade på ett för lekmän begripligt sätt och att det således föreligger ett behov av att ge blanketterna en ny utformning. *KO* framhåller att det måste anses otillfredsställande att det inte på något sätt klargörs för den lekman, som exempelvis accepterar en växel, hur växelansvaret är utformat och vad han har att göra för att uppfylla sitt åtagande. Andra länhandlingar är, som motionärerna påpekat, tydligare i detta hänseende, anmärker *KO, EON* anför att växelblanketterna i sin nuvarande utformning inte synes välla de exekutiva myndigheterna några

problem från verkställighetssynpunkt men att det får anses föreligga ett behov av att göra växelblanketterna mer begripliga för allmänheten. *Kronofogdemyndigheten i Eslövs distrikt* anser att motionärerna är ute i ett angeläget ärende och framhåller att myndigheten i den exekutiva verksamheten i åtskilliga fall fått bevis för att gäldenärernas kunskaper om växelrätten är mycket bristfälliga. En väsentlig anledning härtill är enligt myndighetens uppfattning att växelblanketten – till skillnad från andra lånehandlingar – saknar upplysningar om växelns verkningar. Enligt *kronofogdemyndigheten i Varbergs distrikt* har det ofta visat sig att växelgäldenären knappast har någon aning om vilka förpliktelser man åtar sig vid påskrift av en växel och att inte ens grundläggande regler är kända. Sålunda saknas ofta helt insikt om växelnehavarens rätt att väcka talan mot överlåtare, utställare och andra växelgäldenärer utan iakttagande av den ordning i vilken förbindelserna ingåtts liksom om den solidariska betalningsskyldigheten över huvud taget. Det förekommer inte sällan att växelgäldenär, som infriat en växel, är ovetande om sin rätt gentemot dem som står före honom i ansvarsordning. Med hänsyn till växelns stora användning utanför rena affärskretsar vid upptagande av lån, avbetalningsköp och andra tillfällen, föreligger det enligt myndighetens uppfattning ett stort informationsbehov, i vart fall beträffande de grundläggande reglerna, till var och en som utanför sitt yrke har anledning att befatta sig med växlar. *Kronofogdemyndigheten i Hudiksvalls distrikt* förklarar sig till fullo dela motionärernas synpunkter i ärendet och anser att dessa verkligen påvisat nuvarande bristfälligheter. En växelblankett bör enligt myndighetens mening vara så konstruerad och avfattad med sådan text att den "breda allmänheten" utan besvär kan utläsa dels var namnteckningen skall skrivas och dels vad det innebär att sätta sin namnteckning på en sådan handling. Som lämplig form och storlek på växelblankett föreslår myndigheten A 5.

Flertalet av de remissinstanser som enligt vad som ovan redovisats ställer sig positiva till motionsyrkandet fäster uppmärksamheten vid att användandet av växel som betalningsmedel torde ha minskat under senare år på grund av att det vid avbetalningsköp i allt större utsträckning utfärdas revers i stället för växel för avbetalningsskulden. Det framhålls vidare, att om det i det nu föreliggande förslaget till konsumentköplag intagna stadgandet om förbud mot användandet av växlar vid avbetalningsköp skulle bli upphöjt till lag, kommer därmed växelns betydelse som betalningsmedel framdeles att minska ytterligare. Även om denna utveckling blir fallet, finner ifrågavarande remissinstanser att det likväl kvarstår ett behov av att ge växelblanketterna en ny utformning.

De remissinstanser, som avstyrker motionen, fäster uppmärksamheten vid svårigheterna att i lättillgänglig form på växelblanketterna införa tillräckligt tydliga anvisningar. Det hänvisas också till den allt mindre användningen av växlar i sådana ekonomiska situationer som berör en större allmänhet.

Hovrätten för Nedre Norrland erinrar inledningsvis om att den typ av växelblanketter som vanligen förekommer i vårt land anger vem som är

utställare, växelbetalare och betalningsmottagare. Härutöver framgår inte av växeln vem som kan bli betalningsskyldig för den, att växelgäldenärerna är solidariskt betalningsansvariga etc. Om växelblanketten såsom motionärerna tänkt sig skulle förses med anvisningar som täcker de regler som växellagen innehåller för olika situationer, exempelvis vad som krävs för att en giltig växel skall föreligga, under vilka omständigheter man blir ansvarig för växelns infriande, vad som skall iakttas om man nödgats infria en växel, vilka klausuler som kan verka inskränkande respektive utvidgande på betalningsskyldigheten osv., skulle detta föra med sig att växelns utseende måste ändras högst väsentligt, något som torde vara praktiskt ogörligt om man vill behålla växeln som den smidiga form av urkund som den är i dag. Man kan i detta sammanhang inte heller bortse från det faktum, att växelblanketterna i andra länder har en utformning som i huvudsak överensstämmer med de blanketter som förekommer i vårt land, påpekar hovrätten. Det av motionärerna angivna syftet att göra växelblanketterna mer begripliga torde enligt hovrättens uppfattning inte heller kunna vinnas genom anvisningar, tryckta på blanketterna eller fogade vid desamma. Den lagstiftning som gäller i fråga om växel utgör med sin formstränga karaktär ett tämligen invecklat regelsystem, och det finns därför anledning befara att om anvisningar till växelblanketterna skall vara uttömmande och i allt väsentligt täcka de skilda situationer som kan uppkomma beträffande olika typer av växlar de skulle bli alltför omfångsrika och svårtillgängliga för att kunna tjäna till ledning för dem som saknar erfarenhet av växlar. Skall å andra sidan anvisningarna begränsas till de mer elementära reglerna och ges en mer lättfattlig avfattning och utformning, uppstår lätt risk för att de lämnar utrymme för missförstånd och feltolkningar. Det torde med andra ord med tanke på växelrättens komplicerade natur vara praktiskt taget ogörligt att förena önskemålen om lätt begripliga anvisningar med kraven på stringens och fullständighet. Inte heller denna av motionärerna anvisade metod anser hovrätten därför vara värd att förorda.

Svenska bankföreningen erinrar om att i förslaget till konsumentköplag har intagits regler med syfte att förhindra, att köpare ikläder sig ansvar som växelgäldenär vid konsumentköp, som sker på kredit. Föreningen utgår från att konsumentköplagen kommer att träda i kraft inom kort. I så fall kommer inom en nära framtid förekomsten av växlar i stor utsträckning att försvinna i sådana ekonomiska situationer som berör den bredare allmänheten. Bruket av växlar kommer då huvudsakligen att begränsas till rent kommersiella förhållanden, där parterna är affärsmän eller andra personer, som måste antas ha tillräckliga kunskaper om de växelrättsliga reglerna. Enligt föreningens mening kommer det därför inte i framtiden att föreligga något påtagligt behov av anvisningar av det slag som avses i motionen. Föreningen befarar vidare att sådana anvisningar, om de skall bli tillräckligt upplysande, knappast kan få plats på en växelblankett av hanterlig storlek.

Kronofogdemyndigheten i Växjö distrikt påpekar att växelblanketterna haft sin nuvarande utformning i många år. Vid handläggning av

utsökningsmål vid myndigheten har inte förmärkts någon olägenhet med dessa blanketter. Inte heller har man där stött på något fall där den som skrivit på en växel inte förstått sin betalningsskyldighet. Något behov av att ändra växelblanketterna eller förse dem med anvisningar kan enligt myndighetens uppfattning således inte anses föreligga.

Utskottet

I motionen begärs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om framställande av för allmänheten begripliga växelblanketter. Enligt motionärerna bör sådana blanketter vara försedda med tydliga anvisningar så att var och en som skriver på en växel kan förstå hur växelansvaret är utformat och vad han har att göra för att uppfylla sitt åtagande.

Såsom framgår av det föregående (s. 2 f.) uppställs i växellagen (VL; 1932:130) vissa formella krav på hur en handling skall se ut för att få gälla som växel. Av denna anledning använder man som regel tryckta blanketter. En handling, vari saknas något av vad en växel enligt VL skall innehålla, är ogiltig såsom växel, dock med vissa undantag. Växelblanketternas rent tekniska utformning regleras dock inte närmare i VL. De i lagen föreskrivna nödvändiga momenten av växels innehåll kan således formuleras på varierande sätt och uppställas i olika inbördes ordning. Inte heller lägger VL några hinder i vägen för att växelblanketter förses med tryckta anvisningar av det slag, som brukar förekomma på andra lånehandlingar, t. ex. standardiserade avbetalningskontrakt.

Beträffande de nuvarande växelblanketternas utseende hänvisar utskottet till framställningen ovan (s. 3) och, såvitt gäller dragen växel, till illustrationen i *Bilaga 1*.

Av den föregående redogörelsen (ovan s. 6 f.) framgår att flertalet remissinstanser delar motionärernas uppfattning att de nuvarande växelblanketterna inte är utformade på ett för lekmän begripligt sätt och att det således föreligger ett behov av att ge blanketterna en ny utformning.

Även utskottet kan principiellt instämma i den framförda kritiken. Att växelblanketterna till skillnad mot de flesta andra lånehandlingar helt saknar upplysningar om handlingens rättsverkningar får anses mindre nöjaktigt. Å andra sidan har det i förevarande ärende inte framkommit något konkret exempel på att avsaknaden av upplysande anvisningar på blanketterna skulle ha lett till rättsförlust i något enskilt fall.

Utskottet vill vidare erinra om att växelrätten är ett omfattande ämne och att det på en växelblankett av hanterlig storlek torde finnas plats endast för de mest elementära reglerna. Med hänsyn härtill torde allmänheten ändock bli hänvisad till att i huvudsak införskaffa de nödvändiga teoretiska kunskaperna om växelaffärer på annat håll, t. ex. genom sådana småskrifter i växelrätt som brukar tillhandahållas kostnadsfritt av bankerna.

Utskottet vill vidare peka på att också växelrättens starkt internationella karaktär kan sätta en gräns för vad som är praktiskt genomförbart

när det gäller att åstadkomma förbättringar av blanketterna. Om man i Sverige skulle övergå till att använda växelblanketter som i fråga om formatet samt textelementens utformning och omfattning markant avviker från vad som är brukligt i andra länder, kan det inte uteslutas att en snabb och smidig omsättning av svenska växlar utomlands kunde försvåras.

Under de senaste åren har det, såsom bekräftats av flera remissinstanser, märkts en tydlig tendens till minskad användning av växlar. Förr förekom det inte sällan vid avbetalningsköp att säljaren av köparen betingade sig åtagande av växelförbindelse beträffande den del av köpeskillingen som inte erlades kontant. Särskilt var detta vanligt inom vissa branscher, t. ex. bilbranschen, pianobranschen och möbelbranschen (se SOU 1966:42 s. 53). Numera innehåller däremot många av de standardformulär till avbetalningskontrakt som antagits av de olika branschorganisationerna på konsumentkapitalvaruområdet ofta en uttrycklig försäkran av säljaren och köparen om att växel beträffande avbetalningsskulden inte utfärdats (se SOU 1972:28 s. 138).

Såsom framgår av den föregående framställningen (ovan s. 6) innehåller det nyligen framlagda förslaget till konsumentköplag ett straffsanktionerat förbud för säljaren att av köparen ta emot växel eller annan löpande fordringshandling beträffande det som inte erlagts av köpeskillingen. Om förslaget upphöjes till lag medför detta att bruket av växlar i stor utsträckning kommer att upphöra efter den 1 januari 1974 såvitt avser sådana ekonomiska situationer som berör en större allmänhet. Under nämnda förutsättning kommer därefter användningen av växel, som är grundad på verklig handelsaffär, att huvudsakligen begränsas till transaktioner, där båda parter är näringsidkare eller köpmän. Dessutom kommer fortsättningsvis växelformen att liksom hittills användas vid vissa transaktioner, som inte utgör verkliga handelsaffärer (s. k. finansväxlar, förlagsväxlar och låneväxlar). I anslutning härtill vill utskottet framhålla att det på inget av dessa båda användningsområden för växeln torde föreligga något mera uttalat behov av att genom en annorlunda utformning av växelblanketterna underlätta förståelsen av växels rättsverknningar. Rent allmänt torde det dock även i den nu förutsatta situationen få anses kvarstå ett behov av att ge växelblanketterna en från allmänhetens synpunkt lämpligare utformning.

Mot bakgrund av det anförda synes det enligt utskottets mening knappast kunna hävdas att frågan om en mera "konsumentvänlig" utformning av växelblanketterna för närvarande framstår som så angelägen, att den omedelbart bör bli föremål för utredning. Med hänsyn till växelrättens komplicerade natur och dess konventionsrättsliga grundval finner utskottet det inte heller ändamålsenligt att den rent tekniska frågan om växelblanketternas utseende tas upp till separat bedömning. Det av motionärerna berörda spörsmålet bör i stället prövas i ett större sammanhang. Utskottet anser således att frågan om erforderliga förbättringar av växelblanketterna för närvarande utan olägenhet kan anstå men att å andra sidan förevarande problem bör tas upp till behandling vid en

kommande översyn av växelrätten eller i annat lämpligt sammanhang. Vid dessa förhållanden bör motionen 1973:617 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen avslår motionen 1973:617.

Stockholm den 6 november 1973

På lagutskottets vägnar

ERIK SVEDBERG

Närvarande: herrar Svedberg (s), Svanström (c), Sundelin (s), fröken Anderson i Lerum (s), herrar Lidgard (m), Hammarberg (s), Börjesson i Falköping (c), fru Åsbrink (s), herrar Andersson i Södertälje (s), Winberg (m), Israelsson (vpk), Olsson i Sundsvall (c), Enlund (fp), fru Swartz (fp) och fru Nilsson i Sunne (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Exempel på dragen växel

Växeln's framsida

Betalari Stockholm hos Sveriges Kreditbank
 betalningsort
 den 1 juli 1973
 dag månad år
 till Herr A. Andersson eller order
 mot denna värd
 Kr 1.000,-
 Kronor
 som gälla lev. varor Stockholm den 1 april 1973
 ställningsort
 S. Svensson
 värd/betalare
 Storgatan 20
 adress
 Storstad
 Beril Bengtsson
 B. Bengtsson
 värd/betalare
 Esplanaden 12, Småstad
 adress
 8 D 951-515401

Växelnas baksida

Överlätes till AB X-produkter
eller order

Olle Österman
Name overlätares

AB X-produkter
Olle Österman